

ANMELDELSER

Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660. Red. af Karl-Erik Frandsen.

Dansk historisk Fællesforening, Kbh. 1984. 2 bd. 1: Atlasbd.: 43 cm. 2: Tekstbd.: 24 cm. Kr. 463,60.

Udgivelsen af dette historiske værk, der er sket med støtte af Statens Humanistiske Forskningsråd som et led i forskningsprojektet Historisk Atlas over Danmark, er resultatet af et mangeårigt forskningsarbejde af lektor, dr.phil. Karl-Erik Frandsen, der er knyttet til Historisk Institut ved Københavns Universitet. Gennem studiet af det administrative atlas opnår man nøjagtig besked med alle former for administrative enheder, helt ned til ejerlaugsniveau, hvor omkring kortene er bygget op, og man præsenteres for en eksakt stedsangivelse af dette ældste og mindste regionale styringsled i det danske bondesamfund. Nok har visse ejerlaugsskel været noget udflydende i egne med store overdrevsarealer som på hederne, hvor faste grænser først blev endeligt trukne ved udskiftningen, og man har måttet se bort fra de mange ind- hhv. udejere af hensyn til læseligheden i kortenes målestok, men det rokker ikke ved tilfiden til skellenes forløb. Kortenes sogne- og ejerlaugsgrænser er gengivet efter de såkaldte Herredskort, der her er dateret til 1820. Det er kun rimeligt, at udgiveren ikke har kunnet tage hensyn til de nærmest fiktive skel i enkeltgårdsegnene med deres blanding af enestegårde og byer med partielle fællesskaber. Det har været et stort, men absolut ikke utaknemligt job at skulle trække arealskel, der nok var kendte og respekterede blandt de lokale forsamlinger, men aldrig blevet nedtegnede før i forbindelse med udskiftningen og matriklen 1844. Til gengæld er alle enkeltgårde markerede med symbol.

De nævnte herredskort er også kilden til det viste billede af landets kystomrids, og ikke Videnskabernes Selskabs kort, hvilket fremgår af flere træk ved kystlinien. For Aggertangens vedkommende siges dog kilden at være det ældste matrikelkort, der i så fald må være yngre end 1825, da havet gennembrød tangen. Samme gengivelse er brugt i grundkortet 1682/83 hvilket er lidt uheldigt, når man ved, at der dengang var

en ubrudt forbindelse over Aggertangen. Ligeledes var tangen ved Thorsminde også ubrudt i 1682/83, og indløbet til Ringkøbing fjord lå et andet sted end angivet, og det vides nogenlunde med sikkerhed, at den lille halvø inde i fjorden, Tipperne, endnu ikke var dannet. Vadehavseksperter vil nok også finde, at omridset af halvøen Skallingen som vist for samme tid, er fri fantasi. I det store og hele er kystomridset for de to grundkort det samme, og det er kun i de her nævnte tilfælde, hvor en uoverensstemmelse kan måles, og det er småting i forhold til helheden.

Som en meget stor gevinst er det lykkedes at lægge et arealbenyttelsesmønster ind på grundkortene med angivelse af eng, mose og tørveskær, lynghede, skov og krat samt flyvesand. Kilden hertil er ligledes Herredskortene, om hvis datering til 1820 fagekspertene er temmelig uenige, ligesom om alderen af de minorerede sognekort. At fladeudfyldningen er den samme på de to grundkort kan næppe kritiseres, idet skete ændringer ikke har været målelige.

Efter grundkortene følger et omfattende sæt af administrative kort som lenskort 1662, amtskort 1682/83 og 1920, retskredskort 1686, 1751, 1870, 1919, 1930 og 1976 og gejstlige administrationsgrænser 1656, 1770, 1854, 1924 og 1976. Kommunegrænser gengives for 1842, 1938 og 1983, lægds- og udskrivningskredse for 1784, 1870 og endelig valgkredse til tingene for 1834, 1949, 1894, 1920, 1953 og 1972. Et omfattende stednavneregister her til findes i det ledsagende tekstbind.

Der må næsten ikke være grænser for hvor mange kredse i den danske befolkning, der kan drage nytte af dette administrative atlas, og man må med udgiveren håbe på, at resultatet af den foreliggende indsats må blive et flittigt benyttet redskab for studiet af det danske kulturlandskabs historie, og at det må få en fast plads hos historikere, økonomer, jurister, kulturgeografer etc. foruden som en selvfølge hos hele landets administrative apparat.

Viggo Hansen

J. V. Iribarne and H.-R. Cho: Atmospheric physics.

D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, 1980. 212 s., ill. 25 cm NLG 40,00. Det er tydeligvis hensigten med den foreliggende bog at give en indføring i de grundlæggende fysiske forhold, der er væsentlige for forståelsen af, hvad der foregår i atmosfæren. Dette fremgår allerede ved betragtning af bogens opdeling i kapitler, 7

ialt. Her behandles således i 2 af kapitlerne emner, som normalt kun omtales sporadisk i meteorologiske grundbøger, nemlig atmosfærens kemi og elektricitet. Afsnittene om svovl og kvælstofs kredsløb i naturen er gode bidrag til kredsløbsbetragtningerne, der vinder stadig større indpas, ligesom afsnittet om elektricitet uddyber nogle af de problemstillinger, der indgår i nogle af de nyeste klima-modeller. Selv om de øvrige kapitler behandler mere traditionelle emner: stråling, stabilitet, nedbørsprocesser og strømning, er der også her interessante uddybninger som f.eks. om ozons betydning for strålingen, der når jorden.

Gennem brug af illustrative fig. og opgaver er bogen gjort velegnet for selvstudium og forekommer også at være et godt supplement for de fleste klimatiske grundbøger.

Henrik Breuning Madsen

Workshop of the International Working-Group on Submicroscopy of Undisturbed Soil Materials, 1, Wageningen, 1980: submicroscopy of soils and weathered rocks. Ed.: E. B. A. Bisdorf.

Centre for Agricultural Publishing and Documentation, Wageningen 1981. 320 s., ill. 25 cm. NLG 80,-.

Nærværende bog er resultatet af det første møde i »International Working Group on Submicroscopy of Undisturbed Soil Materials« afholdt i Wageningen 1981. Bogen indeholder 19 specialindlæg på enten engelsk eller fransk omhandlende forskellige teknikker anvendt inden for submikroskopi. Bogen har derfor kun interesse for specialister inden for dette felt.

Henrik Breuning Madsen

Role of water in urban ecology. Ed. by H. Hengeveld and C. de Vocht. (Developments in landscape management and urban planning. 5).

Elsevier, Amsterdam 1982. VIII, 362 s., ill. 25 cm. NLG. 185,-.

Bogen indgår i en serie om Developments in Landscape Management and Urban Planning, den er et resultat af et symposium afholdt i Holland om vands rolle i bymæssig økologi. De første kapitler er af generel karakter, f.eks. Urban water system og Human aspects of urban Water systems. De senere kapitler består af case studies fra en række lande. Specielt kan nævnes kapitlet om nye byer i IJsselmeerpolderne. Bogen giver en god oversigt over planlægningsproblemer og kan derfor an-

befales til planlæggere, som ønsker viden fra andre områder end de hjemlige.

B. Hasholt

Cities of the world: world regional urban development. Stanley D. Brunn, [et al.]. Harper & Row, New York 1983. XXI, 506 s., ill. 24 cm. DFL 36,85.

Urbanism kaldes en moderetning inden for bygeografien. Den fokuserer på detaljerede lokale studier og tilstræber at generalisere og forstå generelle tendenser ud fra studier af enkelte byer. Denne bog er et eksempel på denne retning. En række af byers vækstproblemer præsenteres og søges sat i en ramme, der omfatter bysystemer på flere geografiske niveauer. Bogen er kalejdoskopisk, og den tilstræbte teoretiske indsigt er vanskelig at acceptere på grund af den mærkelige angrebsvinkel. Dele af bogen er turistbrochurepræget, således omfatter 10 linjer om København såvel Tivoli som Den lille havfrue, mens andre dele er præget af traditionel videnskabelig metode og bygger videre på Gideon Sjobergs berømte essays om verdens urbanisering.

Christian Wichmann Matthiessen

The future for the city centre. Ed. by R. L. Davies and A. G. Champion. - (Institute of British Geographers. Special publication; no. 14).

Academic Press, London 1983. XVI, 294 s., ill. 26 cm. GBP 24,-.

Bogen tilstræber at besvare spørgsmål om, hvorledes bycentre vil udvikles de næste tyve år. Diskussionen baseres på forskellige scenarier hvori indgår reducerede offentlige investeringer, usikkerhed om den private sektors udvikling, større fritid og teknologisk forandring. Bogen indeholder 16 essays, der spænder fra arkitektur til geografi. Dens danske artikel er skrevet af Ole Kerndal-Hansen og beskriver »Ideplan 77« for Københavns City. En række andre artikler fokuserer på de lokaliseringskift, der betinger forandringer i bykerne og diskuterer mulige reaktioner herpå. Bogen må nærmest anses for at være en art appetitvækker for de, der beskæftiger sig med centerplanlægning, og enkelte af dens artikler kan desuden finde anvendelse inden for videnskab og højere uddannelse.

Christian Wichmann Matthiessen

Jacques Bethemont and Jean Pelletier, Italy: a geographical introduction.

Longman, London 1983. 222 s., 24 cm. GBP 7,95.

Den geografiske oversigtslitteratur om Ita-

lien på nordvesteuropæiske sprog er mærkelig nok meget sparsom (der er vist ingen siden slutningen af 1960'erne); denne bog skal derfor hilses velkommen. Der er tale om en udmærket oversættelse af en fransk bog. Det kan være vanskeligt at yde et land, der er så komplekst som Italien, retfærdighed i en generel indføring af et omfang som det foreliggende. Teksten er da også en del steder lovlig kortfattet; men retfærdigvis må det tilføjes at bogen er så stramt skrevet, at mange detaljer først dukker frem ved genlæsning. Den første halvdel af bogen er en systematisk gennemgang af Italien, den anden en regional. De regionale afsnit er ikke stereotype gentagelser af den generelle gennemgang af landet, men lægger udpræget vægt på karakteristiske og specielle træk. Der er ganske mange tabeller og tematiske kort, alligevel kan bogen være vanskelig at bruge mere direkte. Det statistisk grundlag kunne og burde i højere grad være ført a jour; der er i praksis ingen kildeangivelser. De tematiske kort er i mange - som et forståeligt værn mod fotokopiering - trykt med en enstonig gråskala, men så ensartet, at det går ud over læsbarheden. En del tematiske symbolkort må betegnes som helt symbolske: at det eller det fænomen optræder i bred almindelighed i den eller den egn; har man lokal-kendskab må man anse symbolerne for bragt tilfældigt. Litteraturlisten er i originaludgaven kort, tilfældig og mangelfuld; denne engelske er meget prisværdigt suppleret med en omfattende liste over engelsksproget litteratur. - Alt i alt: teksten vinder ved genlæsning, og der er tale om en ganske stimulerende introduktion til Italiens geografi; har man så yderligere mulighed for at supplere bogens materiale med statistik og på anden vis er det også en kærkommen forøgelse af den geografiske litteratur om Italien.

Henning Mørch

Mega-geomorphology. Ed. for the British Geomorphological Research Group by Rita Gardner and Helen Scoging.

Clarendon, Oxford 1983. XIII, 240 s., ill. 24 cm. GBP 20,-.

Boken innehåller 12 foredrag från en internationell konferens, som 1981 anordnades av den livaktiga British Geomorphological Research Group. Konferensen hade som tema just Megamorphology med motiveringen, att den moderna geomorfologien med sin kvantitativa inriktning på processer och processresultat utvecklats till ett geomorfologistudium i mikroskala i så

hög grad, att en förnyelse, »re-vitalisering« av studiet, av landskapets mellan- och storformer var påkallad.

De 12 artiklarna spänner över ett stort fält av landskapstyper och morfologiska regioner alltifrån det arktiska landskapets rikt differentierade fromvärld via nivåförändringar i hav och rytmen i kustutveckling till flodsystem, lösslandskap och ökenregioner. Att författarna lägger megaspekten på sina ämnen betyder dock ej, att de åsidosätter den moderna processinriktningen. Tvärtom sättes processerna ofta in i ett större geografiskt sammanhang, vilket tillsammans med att tids- och klimatfaktorernas inflytande på formutvecklingen också diskuteras gör många av artiklarna mycket läsvärda av allmängeomorfologisk synpunkt.

Harald Svensson

Jean Guiart: La terre est la sang des morts: la confrontation entre blancs et noirs dans le pacifique Sud Français.

Éditions Anthropos, Paris 1983. 323 s. 22 cm. USD 15,-.

Der synes at være voksende problemer i det franske pacifiske område af politisk og social art.

Det er disse problemer i deres etnologiske og historiske baggrund, der behandles i Guiart's bog. Hovedvægten er lagt på analysen af de koloniale og postkoloniale samfundsudviklinger. Indskudt i disse er en beskrivelse af den opståen af kult-bevægelser, som karakteriserede den tidlige efterkrigsperiode. Alene denne del gør det værd at overveje til læse bogen.

Det er en ret tung bog, der er tale om, men tillige et forsøg på at trænge dybt ind i problemerne på en engageret måde. Slutkapitlet er af næsten instruktionskarakter - det beskriver de virkelige basale problemer såvel som de skinproblemer, man skal vogte sig for at beskæftige sig med.

Sofus Christiansen

A geography of the Third World. J. P. Dickenson [et al.].

Methuen, London 1983. XVIII, 283 s. ill., kort. 24 cm. GBP 5.95.

A Geography of the Third World er skrevet af syv velkendte geografer. Den kan derfor dække et stort fagspektrum uden store problemer. Den dækker antageligt behovet for en bred, hæderlig indføring i det meget store basisstof, enhver u-landsgeograf må kende. Opdelingen er ret stram, i elleve kapitler, der er skåret til i omfang som passende til enkeltlektioner. Bortset